

*Zenon Grześ, Ireneusz Kowalik
Instytut Inżynierii Rolniczej
Akademia Rolnicza w Poznaniu*

KOSZTY UŻYTKOWANIA MASZYN W STRUKTURZE KOSZTÓW PRODUKCJI ROŚLINNEJ W WYBRANYM PRZEDSIĘBIORSTWIE ROLNICZYM

Streszczenie

W pracy oszacowano aktualną strukturę kosztów produkcji roślinnej dla warunków krajowego rolnictwa. Stwierdzono, że istotny wpływ na koszty produkcji roślinnej mają koszty mechanizacji. W badanym przedsiębiorstwie rolniczym udział kosztów mechanizacji w bezpośrednich kosztach produkcji roślin zbożowych wynosi 63,3%. Ponadto stwierdzono, że podstawowym składnikiem kosztów użytkowania maszyn stosowanych w badanym gospodarstwie są koszty oleju napędowego – 77,3%.

Słowa kluczowe: produkcja roślinna, przedsiębiorstwo rolnicze, koszty mechanizacji, struktura kosztów

Wprowadzenie

Istotny wpływ na koszty produkcji rolniczej, a tym samym na jej opłacalność mają koszty eksploatacji maszyn - zwane w uproszczeniu kosztami mechanizacji. W krajach zachodnich udział kosztów mechanizacji w bezpośrednich kosztach produkcji wynosi do 40% (średnio 25-30%) w zależności od kierunku produkcji roślinnej, natomiast w naszym kraju udział ten wynosi 30-70% [Karwowski 1998].

Proces urynkwienia polskiego rolnictwa po 1989 roku spowodował konieczność jego unowocześnienia. Oprócz takich aspektów restrukturyzacji polskiego rolnictwa jak zmiany struktury obszarowej, tworzenie nowej infrastruktury technicznej na wsi, wprowadzenie nowych technologii produkcji itp., nastąpiły znaczne przemiany w technicznym wyposażeniu poszczególnych gospodarstw. Stąd w aspekcie techniki rolniczej ważnym zagadnieniem jest poznanie aktualnego poziomu nakładów ponoszonych w procesie eksploatacji środków technicznych w krajowym rolnictwie.

Cel pracy

Podstawowym celem pracy jest oszacowanie udziału kosztów eksploatacji maszyn w aktualnej strukturze kosztów produkcji roślinnej dla warunków wybranego przedsiębiorstwa rolniczego. Poznanie obecnej struktury kosztów produkcji roślinnej pozwoli wskazać na ewentualne możliwości obniżenia poszczególnych składników mających udział w tej strukturze, szczególnie w zakresie kosztów pracy maszyn.

Material i metody

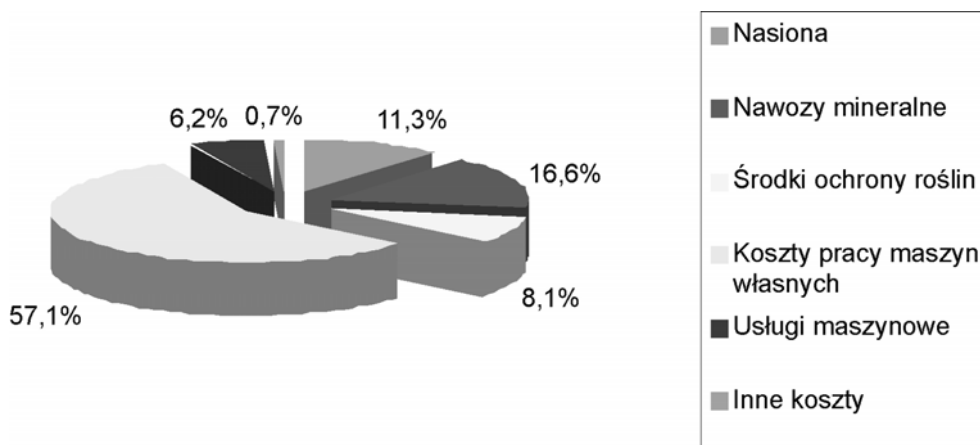
Badania przeprowadzono w gospodarstwie rolniczym „Sobrol” w gminie Rokietnica (woj. wielkopolskie). W odniesieniu do badanego gospodarstwa zastosowano pojęcie przedsiębiorstwa rolniczego, ponieważ posiada ono wyodrębnienie organizacyjne, terytorialne, ekonomiczne i prawne, a ponadto cała produkcja przeznaczona jest na sprzedaż [Klepacki 1997].

Wykorzystując metody subiektywnego wyboru próby do badań ekonomiczno-rolniczych dokonano celowego wyboru badanego przedsiębiorstwa rolniczego, ponieważ wielkość i cechy przedsiębiorstwa objętego badaniami są charakterystyczne dla tego typu jednostek gospodarczych w regionie. Ponadto dokonanie obserwacji w tym przedsiębiorstwie było najpełniejsze (kryterium dostępności elementów próby) [Klepacki 1987].

Ogólna powierzchnia przedsiębiorstwa rolniczego objętego badaniami wynosi 400 ha. Podstawowym działem produkcji rolniczej tego gospodarstwa jest produkcja roślinna, a w szczególności produkcja zbóż. Na przykładzie kosztów produkcji roślin zbożowych w badanym przedsiębiorstwie oszacowano aktualny udział poszczególnych składników w bezpośrednich kosztach produkcji roślinnej [Chotkowski 1995].

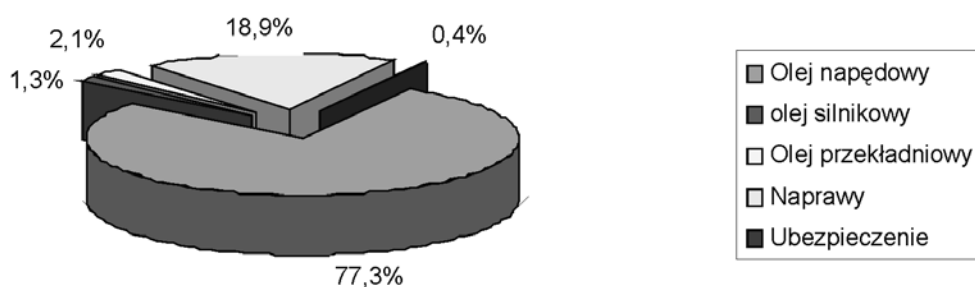
Wyniki badań

Zgodnie z przyjętą metodyką badań dokonano analizy danych z lat 2003–2005 w zakresie produkcji następujących roślin zbożowych: żyto ozime (19–26 dt/ha), pszenżyto jare (20–41 dt/ha) i pszenica ozima (40–45 dt/ha). W nawiasach podano plony uprawianych zbóż, które uzyskano w okresie prowadzonych badań. Na podstawie zebranych informacji oszacowano rzeczywistą strukturę kosztów produkcji roślinnej w badanym przedsiębiorstwie. Uzyskane wyniki w sposób syntetyczny przedstawiono na rysunkach 1 i 2.

Rys. 1. Struktura kosztów produkcji roślinnej w badanym przedsiębiorstwie rolniczym

Fig. 1. Structure of costs of vegetable production for investigated agricultural enterprise

Rys 2. Struktura kosztów użytkowania maszyn w badanym przedsiębiorstwie rolniczym

Fig. 2. Structure of costs of utilization of machines in estimated agricultural farm

W warunkach badanego przedsiębiorstwa rolniczego podstawowym składnikiem kosztów produkcji roślinnej są koszty eksploatacji maszyn. Obejmują one zarówno koszt pracy maszyn własnych (57,1%) jak i najmowanych usług maszynowych (6,2%). Łącznie udział tych kosztów w latach 2003-2005 wynosił 63,3% (rys. 1). Natomiast w strukturze kosztów eksploatacji maszyn użytkowanych w badanym przedsiębiorstwie największy udział mają koszty paliwa i napraw. Udział tych

kosztów wynosi odpowiednio 77,3 i 18,9% (rys. 2). Znaczny udział kosztów napraw w ogólnych kosztach eksploatowanych maszyn wynikał głównie z licznych awarii tych maszyn i konieczności ponoszenia nakładów finansowych w celu przywrócenia maszynom zdolności do użytkowania. Przyczyną dużej awaryjności maszyn użytkowanych w warunkach badanego gospodarstwa był znaczny wiek ich eksploatacji, który dla niektórych maszyn (ciągniki, kombajn zbożowy) wynosił ponad 20 lat.

Wnioski

Na podstawie uzyskanych wyników badań i obliczeń sformułowano następujące wnioski końcowe:

1. Stwierdzono, że w warunkach badanego przedsiębiorstwa dominującym składnikiem kosztów produkcji rolniczej są koszty eksploatacji maszyn. W celu poprawy opłacalności produkcji rolniczej należy dążyć podjąć odpowiednie działania w obrębie kosztów eksploatacji stosowanych maszyn.
2. Znaczny wpływ na poziom nakładów w strukturze kosztów użytkowania maszyn mają ceny paliwa. Dlatego szczególnie ważnym zagadnieniem jest polityka państwa w zakresie kształtowania rynku paliw dla rolnictwa np. wprowadzenie tzw. paliwa rolniczego, rozwój produkcji biopaliw.
3. Składnikiem kosztów pracy maszyn, który może być zmniejszony bezpośrednio przez samych rolników jest koszt napraw. Wymaga to zakupu nowoczesnych maszyn, które charakteryzują się dużą niezawodnością pracy, a ponadto są bardziej wydajne i tańsze w eksploatacji w porównaniu z dotychczas stosowanymi w badanym gospodarstwie maszynami. Tym niemniej zakup maszyn nowej generacji w celu wymiany dotychczasowego parku maszynowego wymaga zapewnienia odpowiedniej zdolności przerobowej nabywanych maszyn rolniczych.
4. Czynnikiem w sferze produkcyjnej badanego przedsiębiorstwa, który może przyczynić się do poprawy jego dochodowości jest wzrost intensywności produkcji uprawianych roślin zbożowych. Przy czym ewentualny wzrost plonów wymaga podniesienia nakładów, szczególnie na nawożenie mineralne.

Bibliografia

Chotkowski J. 1995. Kalkulacje kosztów produkcji rolniczej i zwierzęcej. Fundacja „Rozwój SGGW”, Warszawa.

Karwowski T. 1998. Polska w drodze do Unii Europejskiej. Zespołowe użytkowanie maszyn warunkiem unowocześnienia polskiego rolnictwa (1). Przegląd Techniki Rolniczej i Leśnej, nr 1, 2-6.

Klepcki B. 1987. Zasady wyboru próby do badań ekonomiczno-rolniczych. Roczniki Nauk Rolniczych, Seria G., T. 84, Z. 3, 137-152.

Klepcki B. 1997. Wybrane pojęcia z zakresu organizacji gospodarstw, produkcji i pracy w rolnictwie. Wydawnictwo SGGW, Warszawa.

**COSTS OF EXPLOITATION OF MACHINES
IN THE STRUCTURE OF PLANT PRODUCTION COSTS
IN THE SELECTED FARM COMPANY**

Summary

The paper includes evaluation of the current structure of plant production costs for domestic agriculture conditions. It was shown that costs of mechanization had significant impact on the plant production costs. In the analyzed farm company the share of costs of mechanization in direct costs of grain crop production is 63,3%. Additionally, it was found out that the basic component of costs of using machines used in the analyzed farmstead were costs of diesel oil 77,3%.

Key words: vegetable production, agricultural farm, costs of mechanization, structure of costs